

‘33 Gidssoorten in de picture’

Inspiratie en campagne voor inwoners en bedrijven
Brigit Kuypers – Het Groene Huis

Toolbox voor wie?

- Mensen die zelf aan de slag willen of moeten gaan om meer ruimte te maken voor natuur, planten en dieren
- Mensen die anderen inspireren en motiveren om dat te gaan doen

Waaruit bestaat de toolbox

Waaruit bestaat de toolbox

- Producten op de site van Het Groene Huis
[Amersfoortse Gidssoorten | Het Groene Huis Amersfoort](#)
- Fysieke materialen: te leen en om te houden
- Straks een basispresentatie, nu een voorproefje
- Op maat gemaakte producten
- Spelletjes, kunst en verbeelding

Straks in gesprek

- Ook een aantal andere voorbeelden om te laten zien
- Uitwisselen van ervaringen: hoe werkt de toolbox nu
- Tips om toolbox aan te vullen en te verbeteren

1b. Een natuur-
inclusieve stad met
een vergrote en
robuuste biodiversiteit

Aanleiding:

- Omgevingsvisie
Een groene stad in een groene omgeving die water omarmt
- Omgevingsprogramma Groen-Blauw 2040
Een **NATUURINCLUSIEVE** stad met een vergrote en robuuste **BIODIVERSITEIT**

...En met die woorden begint de uitdaging lastige begrippen eenvoudig uit te leggen en mensen voor in actie te krijgen

Kijk eens door

de ogen

van een dier

Natuurinclusief is meer dan groen

Kijk eens door
de ogen
van een dier

Biodiversiteit is meer dan soorten

Kijk eens door
de ogen
van een dier

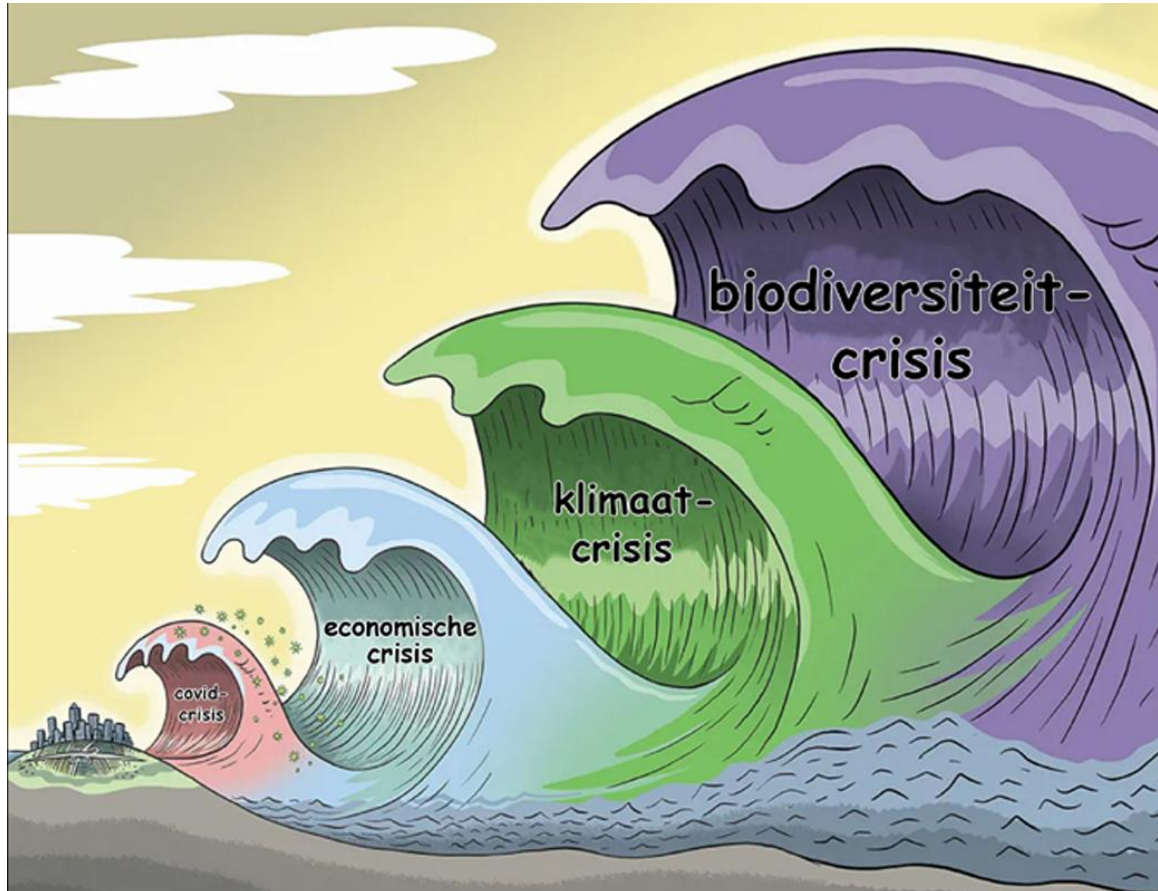

- Biodiversiteit kent 3 niveaus
1. Genetische diversiteit
 2. Verschillende soorten
 3. Verschillende leefgebieden

Dreiging biodiversiteitscrisis

Kijk eens door
de ogen
van een dier

Bron 'biodiversiteit loont' van de SER
Cartoon door MacKay, G

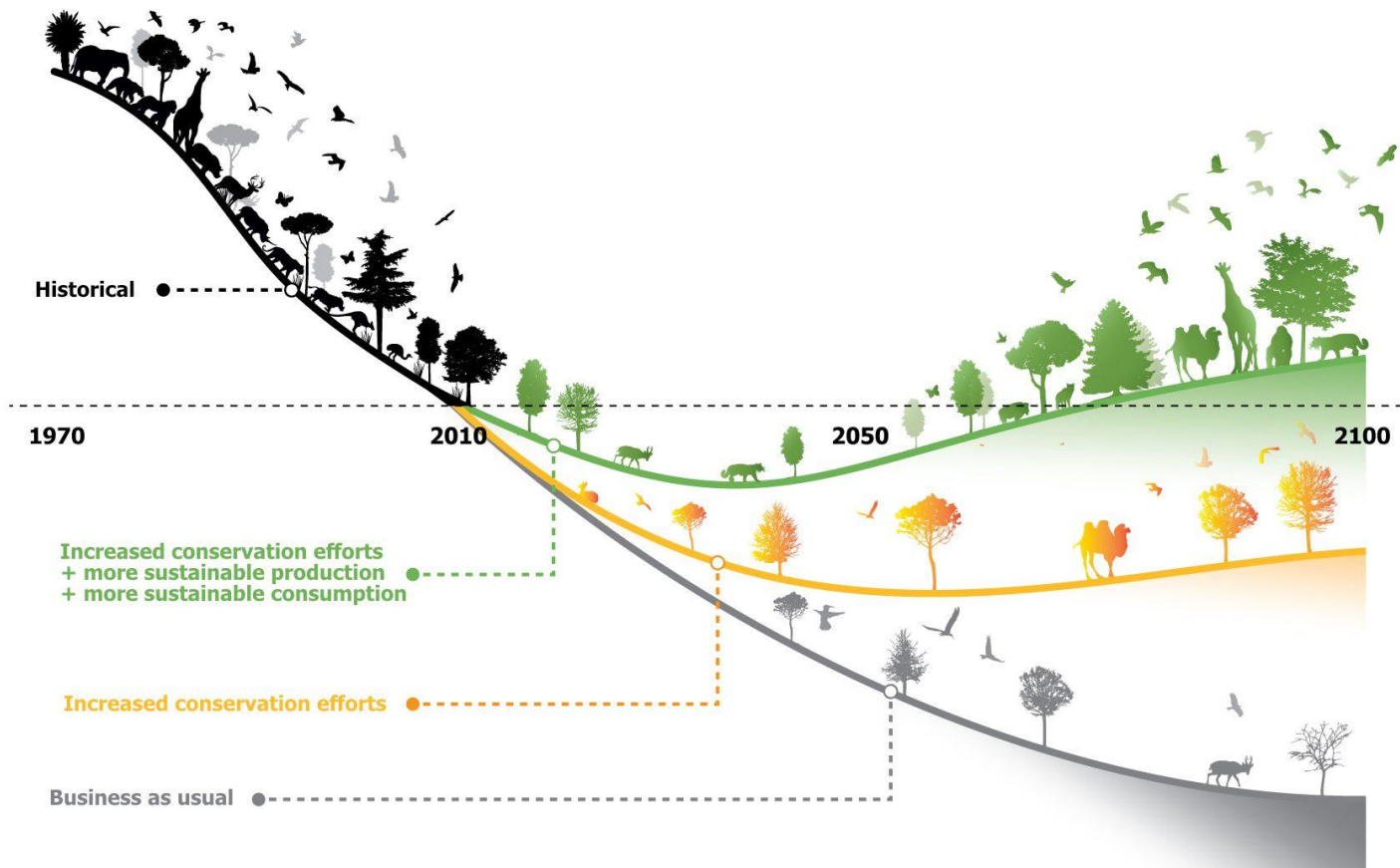
“Huidige crises lijken erg, maar pas
maar op...”

Is misschien wel waar, maar blijkt
geen activerend beeld

We kunnen het tij keren...

Kijk eens door
de ogen
van een dier

This artwork illustrates the main findings of the article, but does not intend to accurately represent its results (<https://doi.org/10.1038/s41586-020-2705-y>)
Credit: Adam Islaam | International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA)

Niet spreken vanuit urgentie en dreiging

Een verhaal van geloof hoop en liefde
Hoop is een werk-woord
We moeten wat doen

Er is reden voor hoop

Impressie van onderzoek International
Institute for applied systems analysis
(2020)

Gele lijn: meer inspanningen voor
natuurbehoud

Groene lijn: verduurzamen productie en
consumptie

Amersfoort en die gele lijn

Kijk eens door
de ogen
van een dier

Deelomgevingsprogramma Biodiversiteit

“Op weg naar nog meer natuur in Amersfoort”

Ook Amersfoort gaat voor Basiskwaliteit Natuur

Kijk eens door
de ogen
van een dier

- Nieuwe landelijke aanpak
- Algemene of kenmerkende soorten
- Als soort overleven: goede condities of voorwaarden
- Hier: buiten natuurgebieden:, dus op plekken waar wij wonen en werken

“We hebben het nog nooit gedaan, dus we denken dat we het wel kunnen”

Quote niet van Pipi Langkous

Welke soorten

Kijk eens door
de ogen
van een dier

Niet deze

Kijk eens door
de ogen
van een dier

maar deze

Kijk eens door
de ogen
van een dier

en deze

Kijk eens door
de ogen
van een dier

en deze

Kijk eens door
de ogen
van een dier

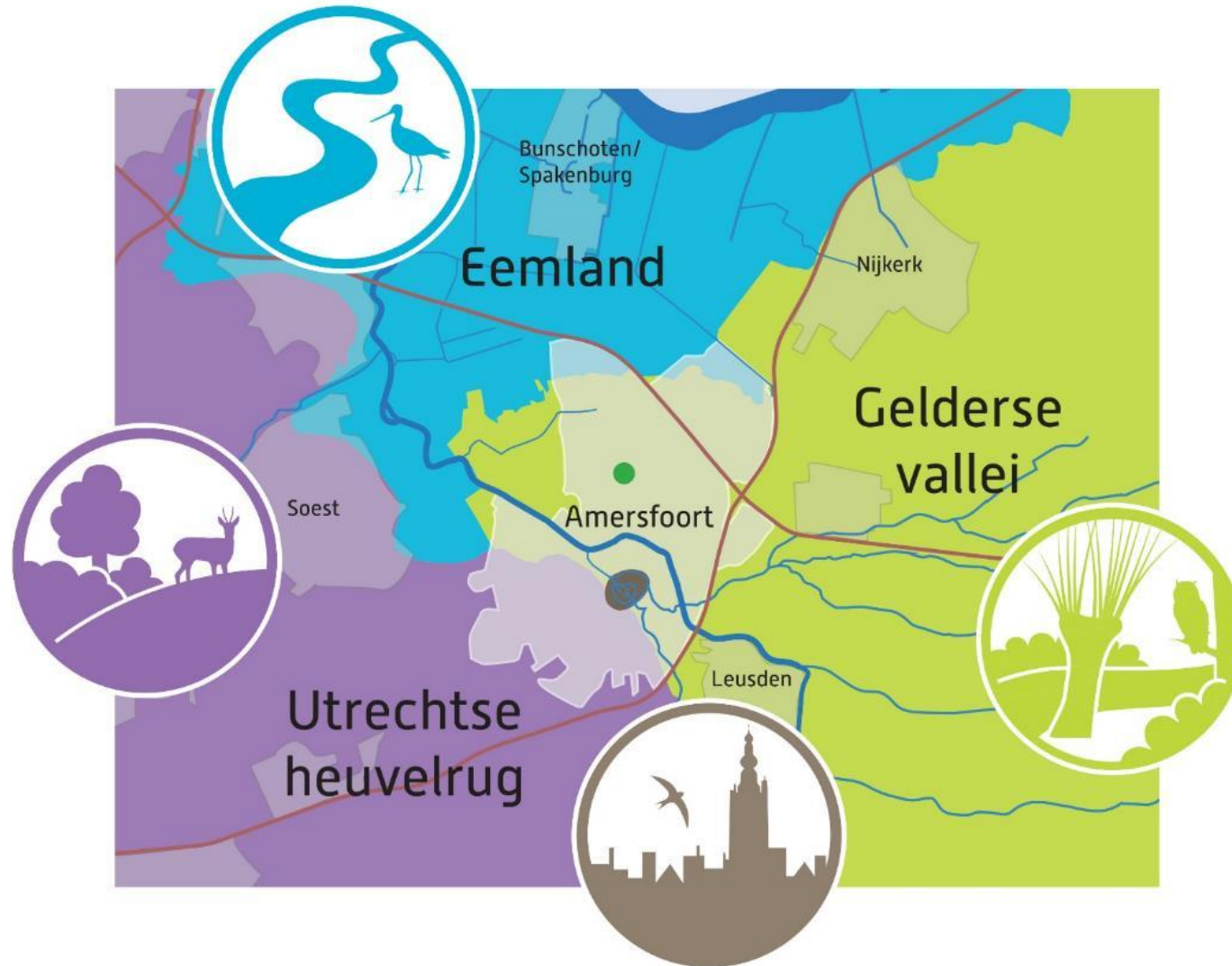
en deze

Kijk eens door
de ogen
van een dier

Hier = vier landschappen

Kijk eens door
de ogen
van een dier

Biodiversiteit in Amersfoort

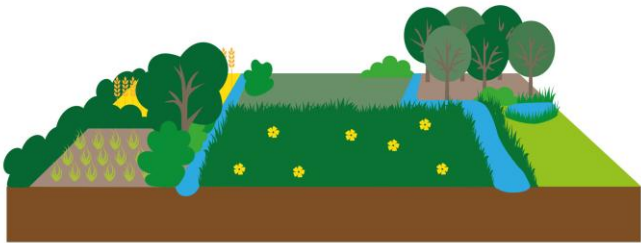
Kijk eens door
de ogen
van een dier

Als soort overleven: condities

Kijk eens door
de ogen
van een dier

Soorten overleven als ze genoeg van de 4 V's kunnen vinden:

1. Veiligheid
2. Voedsel
3. Verblijfplaatsen
4. Verbindingen

Oftewel “Het zijn net mensen”

Wij kunnen daar de voorwaarden voor realiseren.
We weten wat ze precies nodig hebben.

Oftewel “Kijk eens door de ogen van een dier...”
En: “Dan weet je wat we nog kunnen doen”

Duizenden soorten

Kijk eens door
de ogen
van een dier

33 gidssoorten als kompas

Kijk eens door
de ogen
van een dier

Infoblad per gidsssoort

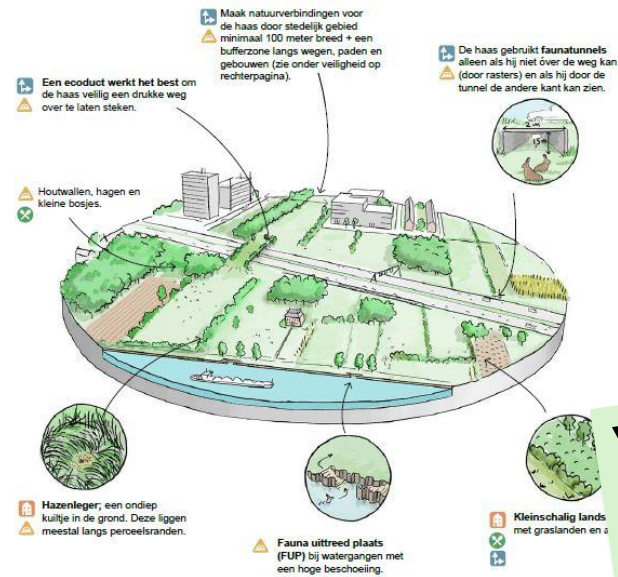
Kijk eens door
de ogen
van een dier

- Voorwaarden: de vier V's
- Zo concreet mogelijk!!
- Meeliftende soorten

Haas

De haas treft je aan in het buitengebied, maar ook in de grotere groengebieden midden in de stad. Tenminste: als die robuust verbonden zijn met het buitengebied. De haas is gebaat bij kruidenrijke graspercelen, afgewisseld met kleine landschapselementen, zoals bosjes, onkruidhoekjes, hagen en boskanten. Daar vindt dit zoogdier rustige plekken met dekking om haar jongen in het open veld te kunnen laten overleven.

Haas

Hazen leven bij voorkeur in een kleinschalig landschap met graslanden en akkers. Het leefgebied van een haas hangt af van de grootte van de percelen. Van 12 tot 20 kleine percelen (tot 3 ha) tot 400 ha bij percelen van 20 ha. Een belangrijk voordeel van kleine percelen is dat deze verbodingsgrenzen veel meer opleveren hebben. Vooral de randen van percelen zijn belangrijk voor hazen.

Verblijfsplaatsen
Verblijfsplaatsen van hazen bestaan uit een klein gegraven kuilje in het gras. Deze hazenlegers liggen meestal langs perceelranden of tegen de rand van houtwallen, stuwelen en kooien.

Voedsel
Hazen eten gras, knielen, bloemen, zaden en akkeroverblijfselen zoals graan, maïs, kleren en aardappelen. In de winter ook loofval en struiken. Optimale voedselrijkdom bestaat uit kruidenrijke grasland met:
• Veel verschillende soorten knielen en grassen.
• Een gevarieerde vegetatiestructuur (hoog en laag gras en nagelvegetatie).
• Niet intensief bemest.

Verbinding
Voor hazen kunnen akkerforst-rijden en rijgstraten dienen als verbinding tussen het lager en het gebied waar ze voedsel zoeken.
Zorg bij het ontbreken van leefgebied in de stad voor een goede corridor naar het buitengebied. Dit heeft uit van een breedte van minimaal 100 m, met aan beide zijden een bufferzone. Voor de breedte van de bufferzone, zie onder veiligheid.

Veiligheid
Het verkeer is een belangrijke doodoorzaak, maar hazen gebruiken niet graag bovensteeds. Veel autochtonen vallen waar het raster eindigt. Belangrijk is:
• Ecoducten werken het beste voor de haas.
• Als een ecoduct niet mogelijk is: voldoende grote tunnels (diefte 1,5 m x 1 m), waarvan de haas het andere uiteinde goed kunnen zien.
• Zorg dat de weg onderdoorgaand is met rasters over een grote lengte (minimaal 200 meter aan weerszijden, 100 m in breedte).
Hazen zijn gevoelig voor verlichting. Leefgebied en verbindingen zijn minder geschikt dichtbij wegen, paden en bebouwing. Zorg daarom voor voldoende afstand tussen deze elementen en het leefgebied van de haas:
• Wandelpaden: 25 m.
• Rustige wegen: 100 m.
• Draaie wegen: 200 m.
• Bebouwing: 100 m.
Deze afstanden kunnen verkort worden met hoge hagen of houtwalhoudbuizen. Bij draaie wegen zijn geluidschermen ook effectief. Minimaal twee wegen en paden die een verbindingsovername knielen. Zorg er in elk geval voor dat er tussen de wegen en paden, minimaal 200 m tot plus de verbindingsovername tot de weg of het pad.
Overige gevaren voor hazen:
• Loopende honden en katten. Een veiligheidsplan of raster langs wandelpaden kunnen honden buiten het leefgebied van de haas houden.
• Maai- en oogstmachines. Gebruik op deze machines een afsluiter.
Milieu informatie
• Informatie over natuurplannen: [Lidblad Natuurplannen](#) ([Lidblad Natuurplannen](#) bij [ad.nl](#)).

Met grotere poten en pils- of geelbruin, de hond en nacht actief, een snelheid van 60 km/h. Hazen leven 's nachts in de k in de water grasen

Variatie en verbinding

Verblijfsplaatsen
Voedsel
Veiligheid
Verbinding

Slim combineren van gidsssoorten

Kijk eens door
de ogen
van een dier

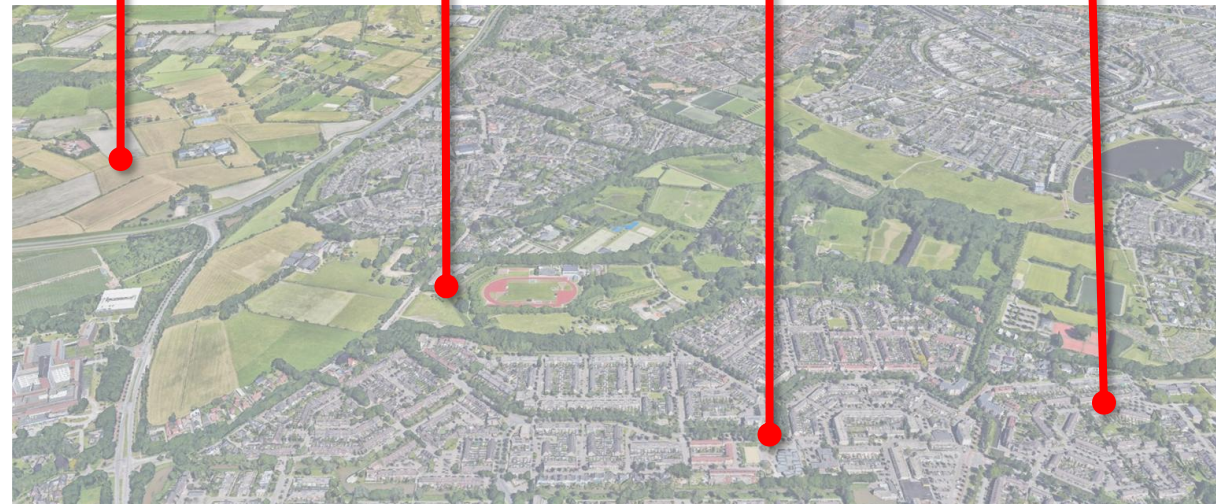
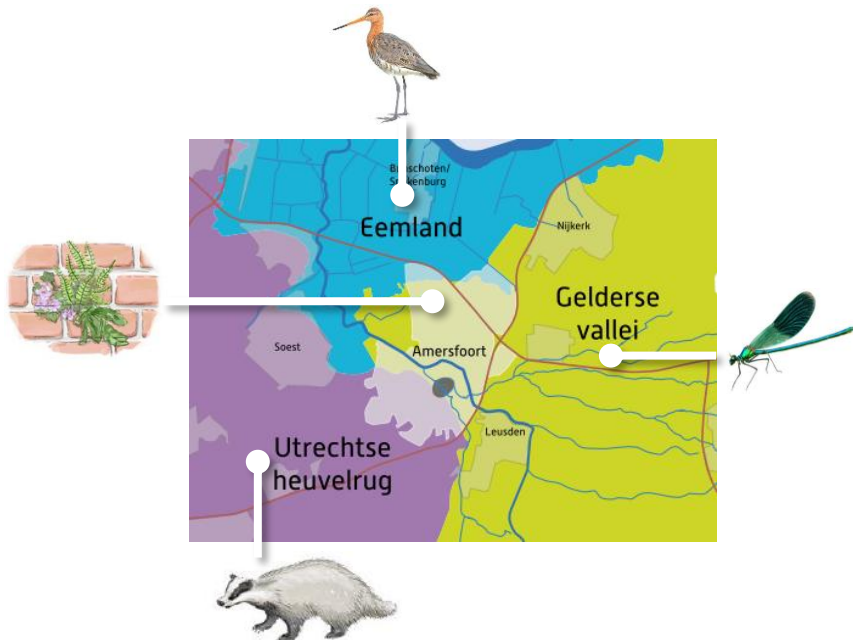
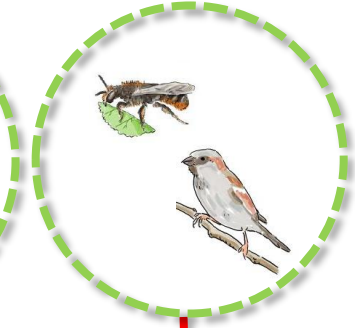
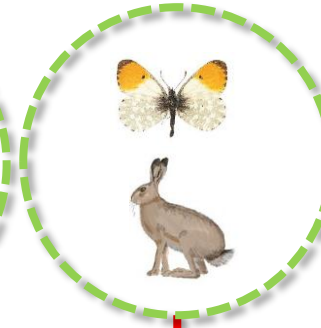
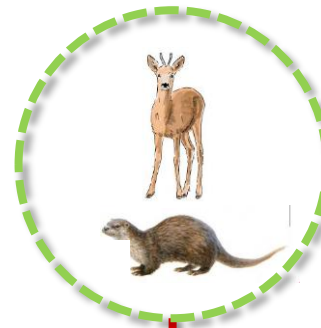
- Vier landschappen
- Vier schaalniveaus

Stadsrand/
Buitengebied

wijk

straat

gebouw

Indeling van gidssoorten

Kijk eens door
de ogen
van een dier

SCHAALNIVEAU	LANDSCHAPSTYPEN			
	De stad als rots	Utrechtse Heuvelrug	Gelderse Vallei	Eemland
Stadsrand/ buitengebied (incl. 'groene scheggen', grotere groengebieden, stedelijke verbindingzones)	nvt	Boommarter Bunzing Das Geelsprietdikkopje Hazelworm Kamsalamander Ree Ringslang Watervleermuis Wilde bijen Zandhagedis	Bermpje Bittervoorn Blauwborst Bunzing Das Haas Oranjetipje Otter Ree Steenuil Watervleermuis Sleedoornpage Weidebeekjuffer Watervleermuis Weidebeekjuffer Wilde bijen	Bittervoorn Blauwborst Bunzing Crutto Haas Oranjetipje Otter Ree Steenuil Watervleermuis Weidebeekjuffer Wilde bijen
Wijk (incl. parken, groenblauwe structuur op wijkniveau etc.)	Egel Gewone dwergvleermuis Huismus Kleine watersalamander Wilde bijen Zwarte roodstaart Zwartkop	Boommarter Bunzing Das Eekhoorn Geelsprietdikkopje Grote bonte specht Hazelworm Icarusblauwtje IJsvoegel Kamsalamander Ringslang Watervleermuis Wilde bijen Zandhagedis Zwartkop	Bermpje Bittervoorn Blauwborst Bunzing Eekhoorn Grote bonte specht Haas Icarusblauwtje IJsvoegel Oranjetipje Ringslang Sleedoornpage Steenuil Watervleermuis Weidebeekjuffer Wilde bijen Zwartkop	Bittervoorn Blauwborst Bunzing Grote bonte specht Haas Icarusblauwtje Oranjetipje Steenuil Watervleermuis Weidebeekjuffer Wilde bijen Zwartkop
Straat (incl. bermen, buurtplantsoen, tuinen)	Egel Gewone dwergvleermuis Huismus Kleine watersalamander Muurplanten Wilde bijen Zwarte roodstaart Zwartkop	Bunzing Eekhoorn Geelsprietdikkopje Grote bonte specht Hazelworm Icarusblauwtje IJsvoegel Ringslang Wilde bijen Zwartkop	Bittervoorn Bunzing Eekhoorn Grote bonte specht Icarusblauwtje IJsvoegel Oranjetipje Ringslang Sleedoornpage Weidebeekjuffer Wilde bijen Zwartkop	Bittervoorn Bunzing Grote bonte specht Icarusblauwtje IJsvoegel Oranjetipje Weidebeekjuffer Wilde bijen Zwartkop
Gebouwd element (gebouw, kademuren, bruggen etc.)	Huismus Gierzwaluw Gewone dwergvleermuis Wilde bijen Muurplanten Zwarte roodstaart	Huismus Gierzwaluw Gewone dwergvleermuis Wilde bijen Muurplanten Zwarte roodstaart	Huismus Gierzwaluw Gewone dwergvleermuis Wilde bijen Muurplanten Zwarte roodstaart	Huismus Gierzwaluw Gewone dwergvleermuis Wilde bijen Muurplanten Zwarte roodstaart

Nog meer natuur in Amersfoort: 33 gidssoorten wijzen de weg

Amersfoort wil de natuur in en om de stad versterken. Dat kan door bij nieuwe plannen ook ruimte te maken voor planten en dieren die horen bij Amersfoort. We kunnen ruimte maken in gebouwen, langs straten en in (buurt)tuinen, in wijken en parken en aan de stadsrand en het buitengebied. Eigenlijk overal. Door goed door de ogen van dieren naar onze omgeving te kijken, weten we wat we voor hen kunnen doen. Want net als mensen, hebben dieren Voedsel en Verblijfplaatsen nodig, willen ze Veilig zijn en hebben ze Verbindingen nodig om van de ene plek naar de andere plek te kunnen komen. En de meesten houden ook van Variatie. We noemen dat de 5 V's.

We kunnen niet door de ogen van alle honderden diersoorten in Amersfoort kijken of ons inleven in alle planten die hier groeien. Dat hoeft ook niet. We hebben 33 soorten geselecteerd. Iedere soort staat model voor een hele groep planten en dieren die ongeveer dezelfde eisen stellen aan hun leefgebied. Het zijn allemaal soorten die typerend zijn voor één of meerdere van de vier landschappen in en om Amersfoort en die passen bij één of meer van de vier schaalniveaus waarop ontwikkelingen in de stad

plaats kunnen vinden. Want in een gebouw of een tuin kunnen andere soorten leven dan in een buurt, groot park of het buitengebied.

Er zijn dus 33 gidssoorten voor Amersfoort die ons laten zien hoe we de natuur kunnen versterken. Hieronder kun je zien welke dat zijn. Niet iedereen weet wat we voor deze gidssoorten kunnen doen. Daarom is er voor iedere soort een infoblad gemaakt. Daarop staat hoe we er voor kunnen zorgen dat er genoeg verschillende soorten voedsel, verblijfplaatsen, veiligheid en verbindingen zijn. De 5 V's. Als we daar voor zorgen in de stad, bij het inrichten van een wijk of een tuin bijvoorbeeld, realiseren we een Basiskwaliteit Natuur waar heel veel planten en dieren van profiteren. En wij ook, Natuurlijk voor Amersfoort.

Meer weten?
<https://hetgroenehuisamersfoort.nl/amersfoortse-gidssoorten>

De 33 gidssoorten voor een Basiskwaliteit Natuur in heel Amersfoort

- Bermpje
- Bittervoorn
- Blauwborst
- Boommarter
- Bunzing
- Das
- Eekhoorn
- Egel
- Geelsprietdikkopje
- Gewone dwergvleermuis
- Gierzwaluw
- Grote bonte specht
- Crutto
- Haas
- Hazelworm
- Huismus
- Icarusblauwtje
- IJsvoegel
- Kamsalamander
- Kleine watersalamander
- Gewone dwergvleermuis
- Oranjetipje
- Otter
- Ree
- Ringslang
- Sleedoornpage
- Steenuil
- Watervleermuis
- Weidebeekjuffer
- Wilde bijen
- Zandhagedis
- Zwarte roodstaart
- Zwartkop

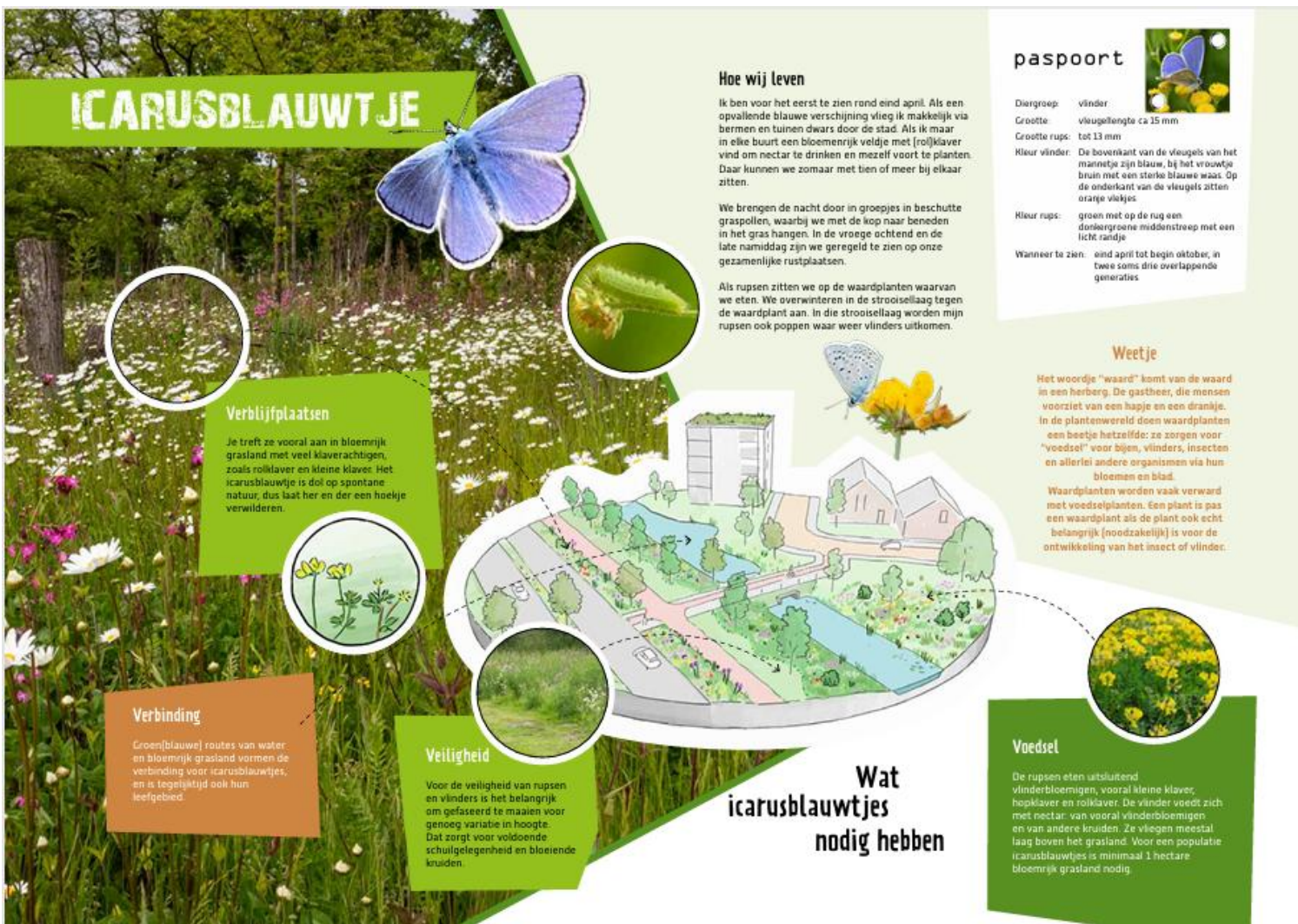

Expositie “kijk eens door de ogen”

Kijk eens door
de ogen
van een dier

ICARUSBLAUWTJE

Hoe wij leven

Ik ben voor het eerst te zien rond eind april. Als een opvallende blauwe verschijning vlieg ik makkelijk via bermen en tuinen dwars door de stad. Als ik maar in elke buurt een bloemenrijk veldje met (rol)klaver vind om nectar te drinken en mezelf voort te planten. Daar kunnen we zomaar met tien of meer bij elkaar zitten.

We brengen de nacht door in groepjes in beschutte graspolen, waarbij we met de kop naar beneden in het gras hangen. In de vroege ochtend en de late namiddag zijn we geregeld te zien op onze gezamenlijke rustplaatsen.

Als rupsen zitten we op de waardplanten waarvan we eten. We overwinteren in de strooisellaag tegen de waardplant aan. In die strooisellaag worden mijn rupsen ook poppen waar weer vlinders uitkomen.

paspoort

Diergroep: vlinder
 Groethe: vleugellengte ca 15 mm
 Groethe rups: tot 13 mm
 Kleur vlinder: De bovenzijde van de vleugels van het mannetje zijn blauw, bij het vrouwtje bruin met een sterke blauwe waas. Op de onderkant van de vleugels zitten oranje vlekjes.
 Kleur rups: groen met op de rug een donkergroene middenstreep met een licht randje.
 Wanneer te zien: eind april tot begin oktober, in twee soms drie overlappende generaties

Weetje

Het woordje "waard" komt van de waard in een herberg. De gastheer, die mensen voorziet van een hapje en een drankje. In de plantenwereld doen waardplanten een beetje hetzelfde: ze zorgen voor "voedsel" voor bijen, vlinders, insecten en allerlei andere organismen via hun bloemen en blad. Waardplanten worden vaak verward met voedselplanten. Een plant is pas een waardplant als de plant ook echt belangrijk (noodzakelijk) is voor de ontwikkeling van het insect of vlinder.

Wat icarusblauwtjes nodig hebben

Verblifplaatsen

Je treft ze vooral aan in bloemenrijk grasland met veel klaverachtigen, zoals rolklaver en kleine klaver. Het icarusblauwtje is dol op spontane natuur, dus laat her en der een hoekje verwilderen.

Verbinding

Groen[blauwe] routes van water en bloemenrijk grasland vormen de verbinding voor icarusblauwtjes, en is tegelijkertijd ook hun leefgebied.

Voedsel

De rupsen eten uitsluitend vlinderbloemigen, vooral kleine klaver, hopklaver en rolklaver. De vlinder voedt zich met nectar: van vooral vlinderbloemigen en van andere kruiden. Ze vliegen meestal laag boven het grasland. Voor een populatie icarusblauwtjes is minimaal 1 hectare bloemenrijk grasland nodig.

Veiligheid

Voor de veiligheid van rupsen en vlinders is het belangrijk om gefaseerd te maaien voor genoeg variatie in hoogte. Dat zorgt voor voldoende schuilgelegenheden en bloeiende kruiden.

1. Wat is het?
2. Hoe leeft het?
3. Wat kunnen wij DOEN

Ook in het hart:

- Dier leren kennen
- Leuke weetjes

Combinatie van soorten

Kijk eens door
de ogen
van een dier

De gierzwaluw

Hoe wij leven
"Wij gierzwaluwen zijn bijna ons hele leven in de lucht. We eten, drinken, slapen en paren terwijl we vliegen. We broeden wel op een nest. Dat maken we in kieren en holtes in muren. We eten allerlei vliegende insecten zoals muuggen en zweefvlinders."

Wat wij voor gierzwaluwen gaan doen

- Nestkasten**
In Nederland zijn geen rotsen om in te broeden. Hier gebruiken gierzwaluwen onze huizen en gebouwen. Het helpen hun door nestkasten op te hangen.
- Bloemrijk gras**
Gierzwaluwen eten insecten. En insecten eten plantensporen en eieren en stoffen uit bloemen. We gaan vooral bliedende soorten gras en bloemen zaaien in de buurt.

De eekhoorn

Hoe wij leven
"Wij eekhoorns leven in bomen. Als acrobaten rennen we over takken en boomstammen en springen moeiteloos van tak naar tak. Onze grote pluistartaar gebruiken we om ons extra veilig te bewaren. Wij eten vooral zaden en noten. We slapen en schullen in zelfgemaakte, bolvormige nesten."

Wat wij voor eekhoorns gaan doen

- Meer bomen**
Als eekhoorns van de ene naar de andere plek gaan, springen ze het liefst van tak naar tak. Daarom planten we extra bomen langs de Leusderweg. De bomen zorgen ook voor voedsel.
- Meer struiken**
Eekhoorns eten zaden, noten en bessen. Die groeien aan bomen en struiken. We planten extra struiken bij de Van Campenstraat. Daar smullen ook merels, zanglijsters en andere vogels van.

De egel

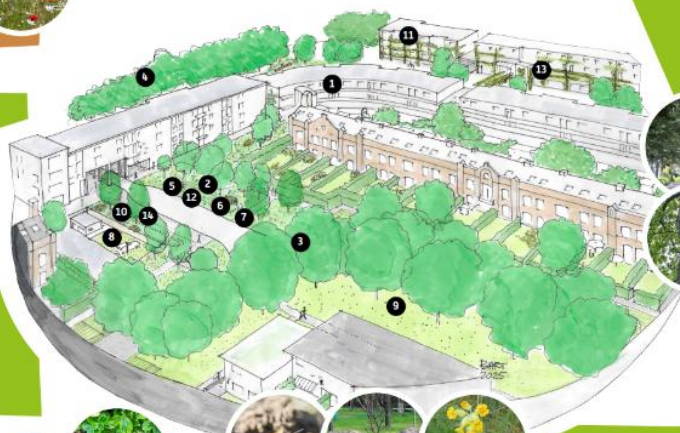
Hoe wij leven
"Wij egels houden een winterslaap. We maken een nest van droge bladeren tussen takken en stenen. We maken ook ons nest om onze jongen groot te brengen. In de zomer slapen we bijna de hele dag. Pas als het donker wordt, gaan we op zoek naar voedsel. Wij eten andere dieren zoals foren, slakken en wormen en vruchten en bessen."

Wat wij voor egels gaan doen

- Takken en bladeren**
We planten struiken en laten daar onder takken en droge bladeren liggen. Daarin kunnen egels hun jongen groot brengen en hun winterslaap houden.
- Veel soorten groen**
Egels vinden hun voedsel op de grond, tussen het groen. Zorgen we voor verschillende soorten groen, dan zijn er ook veel verschillende diertjes, bessen en zaden om te eten. Daar houden egels van.
- Lage plantvakken**
In de nieuwe plantvakken kunnen egels voedsel vinden, als ze er in kunnen komen. Zo hebben maar twee pondjes, dat houden we de stenen banden om de plantvakken laag.

Nog meer natuur in de Juliana van Stolbergbuurt

Samen gaan we de Juliana van Stolbergbuurt verbeteren. We gaan de buitenruimte opknappen. Daar komt meer en ander groen. Dat is goed voor mensen en voor de natuur. Buurtbewoners hebben zelf verteld wat zij belangrijk vinden. Om te weten wat de natuur van ons nodig heeft, keken we door de ogen van zes verschillende dieren naar de buurt. Dat zijn onze gidssoorten. Zij willen hier ook veilig zijn, wonen, kunnen eten en door de buurt lopen of vliegen. Op deze poster stellen we deze zes dieren aan u voor. We laten zien wat zij nodig hebben en hoe wij daarvoor gaan zorgen. Dat is goed voor deze zes dieren, voor al de dieren die met hen samen leven én voor mensen!

Mensen

10 Als we goed zorgen voor de natuur en te eten, dan is de Juliana van Stolbergbuurt ook voor mensen een fijne plek. Al dat groen zorgt ervoor dat het in de zomer lekker blijft in de buurt. En als er minder stenen en tegels zijn, hebben we na een harde regenval minder wateroverstroom.

De gewone dwergvleermuis

Hoe wij leven
"Wij gewone dwergvleermuizen verstoppen ons overdag in allerlei gaten en kieren. We zijn zo klein dat we in een lucifervlinder passen. Als het donker wordt, gaan we op jacht. We eten wel 2000 insecten in één nacht. We jagen het liefst langs rijen van bomen. Die helpen ons de weg te vinden en beschermen ons tegen de wind."

Wat wij voor gewone dwergvleermuizen gaan doen

- Bomen planten**
Bomen zijn het beste voor vleermuizen om hun weg van hun verblijfplaats naar hun jachtgebied te vinden. Daarom planten we extra bomen langs de Leusderweg. Die bomen zorgen ook zelf voor extra insecten en dus voor extra voedsel.
- Vleermuiskasten**
Als we huizen hebben, verdwijnen kieren en gaten. Vleermuizen hebben dan minder plekken om te wonen. Daarom hangen we speciale vleermuiskasten op.

De huismuis

Hoe wij leven
"Wij huismussen wonen samen in de buurt van huizen met groene tuinen. In die tuin langs struiken kunnen we ons verstoppen. In een bloemstengel met besjes en zaadjes vind ik volop voedsel. Wij broeden onder stropjessels, in gaten en kieren van gebouwen of in muursteentjes. Wat is dat wel zo goed voor een stof bod'neren?"

Wat wij voor huismussen gaan doen

- Zandbak**
Huismussen gaan pas ergens wonen als ze ook een zandbak kunnen nemen. Daarom maken we die ook in de buurt.
- Mingplanten**
Huismussen willen zich altijd kunnen verstoppen. Dat kun in de mingplanten die we gaan planten aan de Graaf Jansen.
- Zaadjes van bloemen**
Huismussen eten zaden. Planten maken ons weten als er voldoende zijn. Daarom laten we bloemen en eet uitblijven. Uit de zaadjes die de muizen laten liggen, groeien het jaar er na weer bloemen.

Wilde bijen

8 **Wat wij voor wilde bijen gaan doen**
Zorgen voor zaad
Omdat de meeste soorten wilde bijen hun nest onder de grond maken, gaan we grabatontgots gebruiken voor de zaaiertuinen. Huismussen eten de bijenlarven en de andere diertjes die daar gaan leven.

9 **Omgevallen boom**
Voor de wilde bijen die hun nest maken in oud hout, leggen we een oude boomstam neer. Huismussen eten die larven van wilde bijen en andere insecten. Zij vinden hier dus voedsel.

2 **Altijd bloeiende planten**
Van het veengebied voorjaar tot in de herfst zijn er wilde bijen. Daarom zorgen we er voor dat er altijd bloeiende planten zijn.

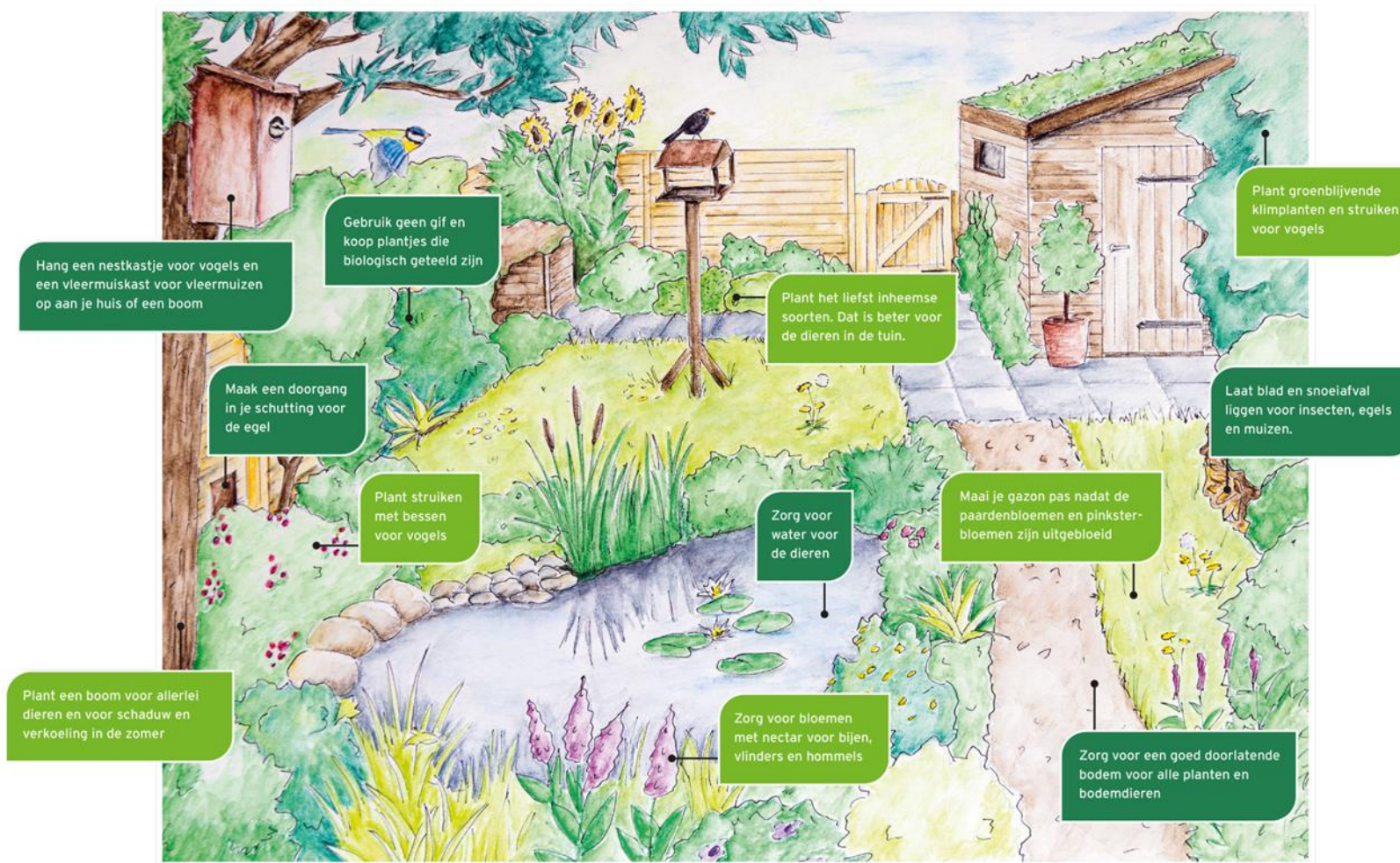
Hoe wij leven
"Er zijn 360 soorten wilde bijen. We leven allemaal anders, en toch ook weer niet. We maken allemaal een nest onder de grond, in het stropje of hout. We eten allemaal nectar en stuifmeel uit bloeiende planten. Sommige soorten wilde bijen zijn er al in de lente, anderen pas in de zomer en herfst."

Algemene maatregelen

Kijk eens door
de ogen
van een dier

Tips om de biodiversiteit in je eigen tuin te vergroten

Lonkend perspectief

Kijk eens door
de ogen
van een dier

Met een helder verhaal

Kijk eens door
de ogen
van een dier

Kijk eens door
de ogen
van een dier

Overgang Gelderse Vallei – Eemland

Zij vragen ons hun leefgebieden in en om de stad met elkaar te verbinden

Verschillend in te zetten

Kijk eens door
de ogen
van een dier

Op 33 transformatorhuisjes

Kijk eens door
de ogen
van een dier

Straks in gesprek

- Ook een aantal andere voorbeelden om te laten zien
- Uitwisselen van ervaringen: hoe werkt de toolbox nu
- Tips om toolbox aan te vullen en te verbeteren